

Kielellisiä huomioita

Kanssa. "Kiinalaiset tapelleet kirveiden ja hankojen kanssa" oli äskettäin uutisena eräässä lehdessämme. — Jos sellaista tosiaan olisi tapahtunut, olisivat kirveet ja hangot puolestaan tapelleet "kiinalaisten kanssa". Uutisesta kuitenkin kävi selville, että tässä ei ollut tapahtunut kumpaakaan — ei sen suurempaa ihmettä kuin että kiinalaiset olivat nujakoineet keskenään ja aseinaan käyttäneet kirveitä ja hankoja, siis "tapelleet kirveillä ja hangilla."

Mies lähtee kylään "vaimonsa ja poikansa kanssa" tahi "vaimoineen ja poikineen" (vaikka hänellä olisi ainoastaan yksi vaimo ja poika). Hän voi mennä metsään "koirineen" tai vieraan "koiran keralla", mutta jos ei erityisesti tahdo painostaa koiran tärkeyttä tässä asiassa, sanotaan hänen menevän metsään "koira mukanaan" tai "koira kerallaan".

Väärältä kuulostaa puhua metsään menemisestä "pyssyn kanssa" tahi edes "pyssyineen" — se kun edellyttäisi omavaraista toimintaa ("menemistä") pyssynkin puolelta — vaan parasta on sanoa: "pyssy olalla", "pyssy kädessä" tai "pyssy selässä".

*

Murha ja muu kuolema. "Auto murhannut vanhan naisen" — oli erään uutisen otsikkona samassa lehdessä. Vähä jällempänä oli toinen uutinen: "Auto surmannut pojan". Surmaaminen on tässä tapauksessa käytettävä sana, sillä auto ei voi tehdä "murhaa"; auton aja ja ja voi sen tehdä. Murha tarkoittaa

tahallista, vakaassa aikomuksessa tehtyä tappoa; sen voi tehdä ainoastaan harkinta- ja vastuukykyinen henkilö. "Tappo" lakikielessä myös edellyttää henkilöä, vaikka ei aina vastuu- ja harkintakykyistä. "Surman" voi aiheuttaa elotonkin olio. Joka-päiväisessä puheessa viimeaikaisten nimitu ja sanoja kuitenkin käytetään samaa tarkottavina, niin ettei juuri voi moittia, jos sanotaan härän, puun tai kiven "tappaneen" miehen, vaikka "surmaamista" se oikeastaan on.

Mutta lakiasioista puhuessa pitäisi tehdä tarkempaa. Lehdissämme näkee juteltavan "ensimmäisen ja toisen asteen murhasta", "ihmistaposta" ja "itsepuolustuksesta" — kaikki orjallisesti käännettyä englanninkieltä. Vastaavat käsitteet suomenkielessä ovat: "murha ja tappo", "kuoleman aiheuttaminen" ja "häätävarjelus".

Erilaisista kuolemantapauksista puhuttaessa myös näkee sanomalehdissä usein käytettävän kieltä liian huolimattomasti: "Kuolla"-sanalla on luonnollisen kuoleamisen sivumerkitys. Kun kerrotaan, että lakkokahakassa "kuoli" neljä ja "loukkaantui" kymmenen, voisi luulla niiden neljän jo lähteissään olleen huonossa terveydessä ja sitte siellä kahakassa omaa huonoutta nyykähtäneen sekä niiden kymmenen hätäpäissään juoksentellessään loukkaaneen nenänsä johonkin lyhtypylvääseen. Oikein olisi sanoa, että neljä "sai surmansa" ja kymmenen "haavoittui". Sodassa miehiä sekä "kuolee" (tauteihin tahi haavo-

jensa johdosta jälkeinpäin) että "kaatuu" (taistelussa); "kuolleita" korjataan sairaaloista, "kaatuneita" vallihautoista ja tappe-
lukentiltä. Englanninkielen sa-
nontatapaa matkiessa ei saisi
sotkea käsitteitämme tässä.

"Hukkumisella" on v e t e e n
kuolemissa sivumerkitys. Kun
lehdet kertovat jossakin tulipa-
lossa "hukkuneen" niin ja niin
monta ihmistä, tulee mieleeni
ensimmäiseksi ajatus, että kovinpa
siellä varomattomasti vettä haas-
kattiin, kun ihmisiä hukuttivat.
Vasta jälestä selviää, että tules-
sa ne siltikin lienevät "saaneet

surmansa", vaikka lehti koettaa
eksyttää!

Eksyttävä oli myös länteläisen
toverilehtemme äskeinen sota-
tieto, että "useita rumaniaisia
rykmenttejä ammuttiin alas maa-
han kokonaisuudessaan". Ei
rumaniaiset ole niin paljon
muista edellä ilmailussa, että ni-
itä vielä voisi rykmentittäin len-
nosta ampu. Maassa ollessa
niitä voi ampunnalla "tuhota",
"kaataa" tai jos tahtoo oikein
kuvaavasti sanoa, "niittää", "la-
kasta" tai "pyyhkästä" ku-
moon.

A. B. M.

